

Izhaja vsaki četrtrek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

"Poduk v gospodarstvu bogati deželo."

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
neplačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

Štv. 46.

V Mariboru 12. novembra 1868.

Tečaj II.

Slovenski tabor pri Šempas-u na Goriškem.

(Dalje govor dr. g. Tonklja.)

Materijalno in duševno razvijanje je pa mogoče le v narodu jeziku; pravico imamo tedaj zahtevati, da se naši otroci v vseh šolah v slovenskem jeziku podučujejo in da se nam pravo vsake vrste govori v slovenskem jeziku.

Tega pa ne moremo doseči dokler nismo zedinjeni v Slovenijo, ker Slovenci na Štajarskem in Koroškem so v manjšini nasproti Nemcem, na Primorskem, pa nasproti Lahom. Nadsodnija v Trstu je za Primorske Slovence le laška, v Gradu za vse druge pa le nemška; tedaj ni pričakovati da bi se v sodnijah slovensko uradovalo.

Tako se godi v šolah; na Primorskem so te namreč ali nemške ali laške, na Kranjskem, Koroškem in Štajarskem pa le nemške. Nikjer pa nimamo skupnega slovenskega učilišča, in ga tudi ne bomo zadobili, ako se ne združimo.

Ko bi bili pa vsi v Slovenijo združeni, bi nam zadostovalo eno namestništvo, ki bi bilo lahko vseslovensko, bi imeli svoje slovenske sodnije in politične in finančne urade, nadsodnije, šole in pa vseučilišče.

Slovenski možje, Slovenija bi ne bila le v korist nam Slovincem, ampak celi Avstriji.

Spominjate se vsi, da leta 1866 se je bila vojska vnela med Avstrijo na eni, Italijo in Prusijo na drugi strani. Orožje Avstrije je bilo nesrečno, in nasledki so bili tji, da je odstopila Italiji ne samo Beneške Lahe, ampak tudi Beneške Slovence, katerih 40 tisoč zdihujejo pod jarmom laškega naroda, ker Lahji ne priznavajo Slovincem narodnih pravic, marveč po njih z nogami teptajo.

Ali Italija še ni nasitjena; lačna je še po Goriški, Tržaški in Isterski deželi; gre tedaj za naš obstanek, ker Italija z rokami po nas sega in grabi.

Da se bomo tega poljuba obranili, da ne pademo pod požrešno Italijo, je neobhodno potrebno, da se vsi Slovenci zedinimo in združimo, v eno kronovino, da vstvarimo Slovenijo! (Hočemo!)

Slovenija zedinjena, močna, se bode laže ubranila vsaki zunajni sili, ona bo otela sebi narodnost in svobodo, presvitlemu cesarju, kojemu smo Slovenci vse skozi vdani in zvesti, pa lep leskeči biser na kroni, to je slovenske pokrajine, združene v Slovenijo!

Ako smo tedaj vsi Slovenci združeni v Slovenijo, bomo s družinimi močmi branili svoje, in pravice presvitlega cesarja, in tako Jemu več koristili, kakor če smo v šest kronovin razcepljeni.

Prepričam sem, slovenski možje, da ko bi bili benečanski Slovenci leta 1866 z nami vred združeni v Slovenijo, bi ne bili oni nikdar padli pod laško vladu, kjer so vse veke za nas izgubljeni!

Zedinimo se tedaj v Slovenijo, dosegli bomo vse nam prirojene pravice, oteli narodnost in svobodo, in krepko in vspešno branili nam ljubo Avstrijo in presvitlega cesarja proti vsakemu napadu, proti vsem sovražnikom. (Med govorom in h koncu nebrotjni živio- in slava-klici.)

Zdaj naznanja predsednik, da se je oglašil za besedo g. dr. Vošnjak deželni poslanec in zastopnik štajarskih Slovincem.

Ko stopi na oder g. dr. Vošnjak, ga pozdravlja ljudstvo z gromovitimi, neskončnimi slava- in živio-klici, kateri se ponavljajo pri vsakem stavku jegovega navdušenega govora, iz kterega tu navedemo nekatere točke: Pozdravljam Vas v imenu vaših slovenskih bratov na Štajarskem. (Živeli! Slava štajarskim Slovincem!) Govornik naprej dokazuje, kako se je rodila misel zedinjenja vseh Slovincem na Štajarskem. 400.000 štajarskih Slovincem je nakleneno na 600.000 Nemcev, v deželnem zboru graškem so zastopani samo po 8 poslancih mimo 55 nemških. Ime Štajar je sicer staro, pa ime slovensko je še starejše. Mi smo Slovenci in ne Štajarci, mi govorimo slovenski in ne štajarski jezik. Kaj je štajarski jezik. Kaj je štajarskim Slovincem pomagalo, kateri dobiček so imeli od svoje zveze z Nemci? (Klici: Nič!) Prav imate, nič nismo imeli, kakor plačanje za vse nemške zavode, slovenskih pa nam nobenega niso privolili. Razcepljeni Slovenci nimamo nobene moči, vendar se je dozdej od zedinjenja le bolj po časnikih naših govorilo. Da pa ta misel stopi v življenje, jo je treba na glas izrekat: Mi vsi Slovenci nočemo biti ne Štajarci, ne Korošci, ne Kranjci, ne Primorci, mi hočemo biti le Slovenci zedinjeni v eni Sloveniji. (Slovenija živela!) Dokler smo razcepljeni, si nikoli ne pridobimo naših narodnih pravic. (Res je!) Ali to ni žalostno in razžaljivo, da se nam Slovincem na naši slovenski zemlji pot zapira skozi slovensko mesto? (grdo je!) Tako ravnanje ne more roditi dobrega sadu! Vas tlačijo tuji laški, nas tuji nemški živeli, pa nas dolgo več ne bode. Zavedeli smo se, da smo Slovenci, in da za nami stoji še 80 milijonov Slovanov, ki z nami čutijo kar se nam krivičnega stori. (Živeli vsi Slovani!) Če se po postavnem potu napravi Slovenija, bode Avstrija sama imela naj večji dobiček. Mi ne razdiramo, ampak hočemo le okrepčati Avstrijo. Prej pa ne bomo mirovali, dokler se ne dopolni ta naša naj prva želja, dokler se ne zedinijo vsi Slovenci v eno kronovino „Slovenijo“. (Živela Slovenija! Mi jo hočemo!) Hočemo jo vsi Slovenci, tirjali smo jo in jo zmerom tirjamo mi štajarski Slovenci, tirjajte jo danes tudi Vi, da bo spoznala vlada, da so vsi Slovenci v tej misli složni, da vsi želijo „Slovenijo“.

Ko prenehajo navdušeni slava- in živio-klici, bere predsednik še enkrat 1. resolucijo: Kdor je za to, da se zedinijo vsi Slovenci v eni kronovini z enim dež. zborom, naj vzdigne roko. In 10.000 Slovincem je, kakor na en hip, vzdignolo svoje roke in 10.000 Slovincem je s pet izreklo: Slovenija vstani!

O drugi točki: vpeljavi slovenskega jezika v šolah in o ustanovljenju visoke pravne šole v Ljubljani je izvrstno, ljudstvu razumljivo, govoril g. Naberger, dež. poslanec tržaške okolice: „O nobeni stvari nismo toliko govorili, kakor o tej stvari. Že 20 let se zato poganjamo; čuditi se res moramo, da vendar še zmerom tujščina v naših šolah gospodari, naš slovenski jezik se pa zanemarja in v kot stavlja. Pri vsakem narodu se podučuje v domačem jeziku, le pri nas ne. Naše peticije od l. 1861 so se pri ministerstvu vrgle pod klop. §. 19 drž. osnovnih postav nam obeta ravnopravnost, pa je mrtev. Mi ne moremo čakati do sodnjega dneva (klici: tudi nočemo). Zato smo se danes tukaj zbrali da očitno izrečemo: Našemu jeziku se morajo v šolah dati popolne pravice. Dozdej naše šole niso bili učilnice, ampak mučilnice. Mesto da bi se um bistril otrokom, vbijala se jim

je nesrečna tujščina v glavo, tujščina, ktera um in pamet meša prostemu kmetiču. Jasno je, da se nam Slovincem krivica godi. To je soper natorno postavo, greh soper Boga. Jezik je dar božji in naj prvi dar, ki ga živa vsak človek. Bog nam je dal jezik slovenski, ki je prečudno lep, mil in bogat. Ker naš jezik še nima svoje pravice, zato se nam Slovincem velika škoda godi. Ako bi se v domačem jeziku in ne v tujem podučevalo, bi se vednosti razširjale med nami; in kër bi več vedeli, bi si skoz laže pomagali.

Naše gosposke bi nam potem tudi v našem jeziku dopisavale, ko bi se v šolah naučili našega jezika. Zdaj pa nam je tolmača treba, kotni pisarji kmeta goljufajo in derejo. Pa tudi više slov. šole moramo imeti za naše pravnike in za to je Ljubljana naj pripravniše mesto.

Predsednik bere 2. resolucijo: V vseh šolah na Slovenskem naj se podučuje v slovenskem jeziku, in to naj se precej začne (Precej! precej!). Toraj želite, da se izbriše: ali vsaj v enem letu. (Vse ljudstvo kliče: Precej! precej!)

Cela 2. točka se potem soglasno prejme.

O tretji resoluciji: vpeljava slovenskega jezika v uradnih govori g. dr. Lavrič in odda za ta čas predsedništvo g. dr. Žigonu. (Dalje prih.)

Naše narodne pesmi.

Spisal F. Kočevar.

Ker „Slovenski Gospodar“ ni lepoznanstveni list, nočem njegove čitatelje mučiti z nadaljnjim naštevanjem epitetov, ki se v naših narodnih pesmih stereotipno ponavljajo, in ki so za nje tedaj ravno tako značajni, kakor n. pr. Homerjevi reki: dolgosenčna jesenova sulica, mačjeoka Atena, široko hodni volovi in več enakih. Držal se bom tedaj kòlikor se bo dalo na kratko in samo tiste stvari še omenjal, ki bi vtegnole morebiti tudi gospodarjevo čitateljstvo zanimati.

Zelo znamenito za naše narodne pesmi je med drugim to, da se neke germanistične besede, kakor n. pr. jungfrava, ledik stan, cartana Marija najdejo po celem slovenstvu, pri Prekmurcih in Zagorskih Slovincih ravno tako kakor pri Režjanih, Istrijanih in Korošcih. Pa temu se ni čuditi če pomislimo, da se več germanističnih besed celo že v starej Slovenščini nabaja! In posebno ta prikazen je Kopitarju v dokaz služila, da je cirilski jezik stara slovensčina. Sploh pa te germanistične besede v našem jeziku in slavizmi v nemškem jeziku to pričajo, da je naš narod že od vajkada z nemškim narodom v sosedstvu živeti moral.

Važni faktor v naših narodnih pesmih so ptice. One so — djali bi — v službi osode, ter kot take oznanujejo osodopolne dogodke. One priletijo ali „iz dežele Štajarske“, ali „iz nemškega Grada“, ali „iz dežele vogerske“, pa tudi „iz dežele Indije“ in iz „solčne dežele“, tedaj za naš narod zmiraj od vzhoda. Pa tudi iz bojišča prileti drobna ptičica, ter prinese glas brižnej ali vzdihajočej ljubici o njih vojnih. Iz Štajarske dežele prinese ptičica presladko vinsko trto, iz vogerske pa rumeno pšeničico. Žerjav na lipi sede svari dekleta fantov, naj jihovim sladkim besedam ne verjamejo, inace bodo zibale. Lovca, ki drobno ptico zasleduje, prosí, naj je ne vstrelí, ter mu hvaležna za to svetuje, naj kadar se bo oženil nikar ne vzame, stare babe ali udove, nego mladega dekleta. Drobna ptičica je edina priča objemajem zaljubljenih. Kukovica se v naših narodnih pesmih ravno tako gostokrat spominja, kakor v srbskih, in sicer v dvojnem značaju, ali kot nositeljica belega lista, brž ko ne zato, ker zelo naglo letí, ali pa kot izdajalka. Za ptičje petje ima naš narod več prav mičnih onomanopoičnih pesmic. Slaviček n. pr. takole droboli: Spi, spi, spi, spi, deklíč, pod grmič, pride fantič, prime za bradič, čup, čup, čup, čup! Gosi kadar gredo iz vasi na potok takole med seboj čebljajo: Mlade libe, ki gredo odzad se hvalijo: me sme lepe mlade, ne sme lepe mlade! Stare šuge to čuvše pa zavidno dejo: tudi me sme bile mlade, tudi me sme bile mlade! Stari gosak, ki pred njim kot vajvoda stopa na dolgo vrat stegne pa kriči: pa že zdavnej! pa že zdavnej! Takih ptičje petje oponašajočih pesmi ima tudi za prepelico, za vogo itd. Posebno pa ima mnogo variantnih narodnih pesmic o ptičjej svatbi, ki se obhaja na dan sv. Vincencija. Ženin in nevesta sta šinkovec in šinkovka, kosič in seničica, čuk in sova; starešine so orel, jastreb in medved; kosek je pozavčín, vodilja in družica je lisica, svatevca je zeba pa včasih tudi senica, za teto je sova, za sneho zeba, godci so vrabei,

lastavice jim da pomagajo; volk je mesar, za gostijo deklica brinja v mlihu nese, za kubarico je mirkevca, ali pa sraka, in sicer zato, kaj ima lepi beli fortošec, včasih pa tudi keber kuba, stenica zabeljuje, detelj in čuk drva sečeta, čaplja treske bere, mačka je za dekle, zaje bandero nosi in pri gostiji streže gotovo zato ker ima spretne noge, leverca je, švelja, bolha lišo zmeta, vuš pa dete ziblje. Pa tudi o živinski svatbi imamo nekoliko narodnih pesem. Ženin in nevesta sta ali komar in muha, ali pa zaje in lisica, volk je likeb (?), jazbec pa godec. (Dalje prih.)

Gospodarske stvari.

o sejanju turščice (kuruze).

Turščica je pripeljana iz Amerike, Posebno mnogo se je seja o južnih deželah, kjer je glavna hrana prostih ljudi. V naših krajih se sicer turščica že tudi seja več deset let, ali vendar v razmeri proti južnim krajem še zelo malo, in vendar zasluži sejanje turščice popolno pazljivost in bilo bi želeli, da bi se to posebno pri malih gospodarjih popolnoma vpeljalo in dobro vredilo, ker sejanje turščice plača vse trude in stroške prav bogato. Skoraj ni nobenega drugega žita, ki bi se lahko tako mnogovrstno porabilo, kakor turščica.

Turščina moka, z rženo ali pšenično zmešana da prav dober in zdrav kruh, posebno pa se iz nje lahko napravijo mnogovrstne moknate jedi (pogače, žganki, polenta itd.). — Pomočeno zrnje je prav redljiva hrana za konje, svinje in poprek za vsu perutnino, ker s turščico se naj bolj in naj hitrej napita.

Slama da v jeseni in zimi prav dobro klajo, če se hrani na suhem in zračnatem mestu. Tudi mlada turščica vsejana v prabo ali o dobrem vremenu v strnišče zimskega žita, je naj boljša klaja za krave dojenke.

Če vendar hočemo imeti prav obilnega dobička iz turščice, jo moramo tudi tako sejati, kakor jena narava zahteva. Na slabi ali slabo obdelani njivi ne bomo imeli nikdar velikega dobička iz nje. Potrebno je zato da se njiva, na kateri hočemo turščico sejati, dobro pognoji in poprek dobro pripravi. Naj lepša pa izraste turščica na njivi napravljene iz celine.

Pod Lipo.

Podučivni in vgodni pogovori.

Semenko, Iglíč in mnogi kmetje sedijo pri mizi in četejejo časnike.

Iglíč. No Žalec, više niste oženjeni, zdaj si lahko priženite veliko bogatstvo; tukaj v časniku namreč stoji, da znani glavar Mormonov, Brigham ima 35 hčerk za ženitvo, ktere bi se tudi rade omožile in za ktere zato oče išče ženinov. Pravi se, da je mož strašno bogat in Vam gotovo zaženi en milijon.

Žalec. Dobro Iglíč! Jaz jedno vzemem Vi mi jo vendar morate snubiti in če jo dobim in ž njo res eden milijon, Vam pol milijona za Vaš trud taki prepustim; samo se hitro podajte naprej na pot k očetu če se hočeta tako lep denar zaslužiti — igla Vas tak slabo živi.

Iglíč. Zakaj pa mi samo ne povejte, kje so ti bogati —

Ljubomir (*stopi v sobo in nosi mnogo knjig, vsi ga lepo pozdravijo*). Prav me veseli, da Vas je danas tako mnogo tukaj, in da tako marljivo čitate. Te dni sem dobil matičine knjige, ktere vam danas hočem razdeliti.

Semenko. Jaz se že zelo te knjig veselim, ker sem čul, da so prav dobre. Kaj pa smo vse letos spet dobili?

Ljubomir. Prav imate g. župan! Letos smo dobili, kakor vsako leto „Koledar z letopisom“. V zadnjem boste nahajali naj prej, „Raziskovanje na polju staroslovenske zgodovine“ izvrstno delo g. Davorina Terstenjaka. Dalje „Cesar Leopold I. v Ljubljani“, spisal Parapat. Popis vreden, da ga je Matica natisnola. — „Narodno-gospodarske razprave“. Spisal Luk Robič. Popis iz kterega se vsak človek posebno pa župani mnogo lepega lahko naučijo. — „Slava in sreča kmetijstva“ spisal A. K...č. Posebno za kmete prav podnčljiv popis. — „Krajepis borovniške okolice“, kterega je pisal